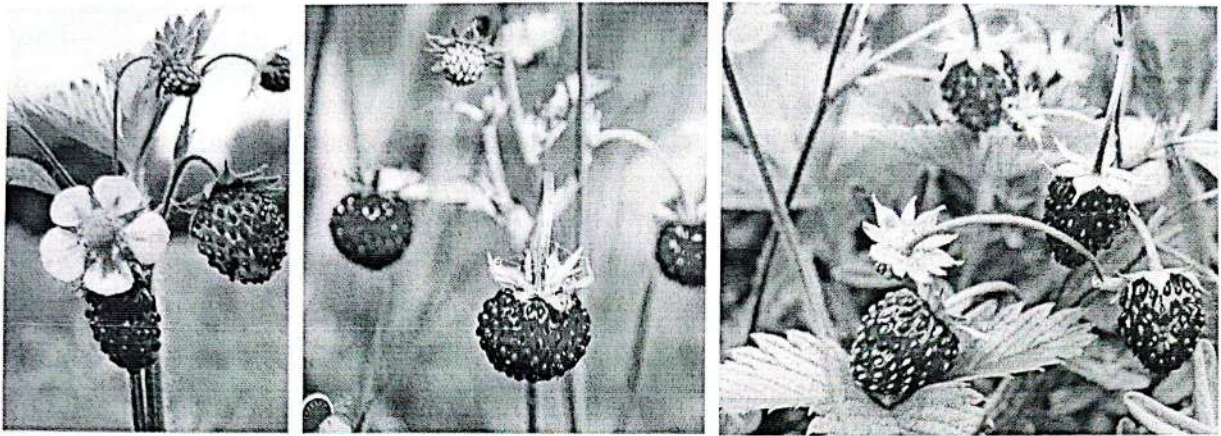

**Пам'ятка щодо заготівлі ягід суниці лісової (*Fragaria vesca*)
в Гайсинському надлісництві філії «Центральний лісовий офіс»
ДП «Ліси України»**

Ця Пам'ятка роз'яснює порядок, методику та обмеження заготівлі ягід суниці лісової (*Fragaria vesca*) – поширеної їстівної ягідної рослини родини Розові (Rosaceae) – у межах лісового фонду Гайсинського надлісництва філії «Центральний лісовий офіс» ДП «Ліси України» (далі – Надлісництво). Викладена у цій Пам'ятці інформація поширюється як на заготівлю для власного споживання громадянами, так і на промислову заготівлю суб'єктами господарювання на підставі спеціального дозволу.

Пам'ятка розроблена відповідно до Порядку заготівлі другорядних лісових матеріалів і здійснення побічних лісових користувань в лісах України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 квітня 1996 року №449 (далі – Порядок).

Відповідно до статей 72-73 Лісового кодексу України, заготівля дикорослих ягід без заподіяння шкоди лісу належить до побічних лісових користувань. Вимоги до здійснення побічних лісових користувань визначені Порядком, пункт 6 якого прямо встановлює загальний принцип, покладений в основу цієї Пам'ятки: «Заготівля другорядних лісових матеріалів і побічні лісові користування повинні здійснюватися способами та у терміни, що виключають можливість заподіяння шкоди лісу».

Правовий режим заготівлі диференційований залежно від мети:

- **Збір для власного споживання** громадянами є загальним використанням лісових ресурсів і здійснюється безкоштовно, без спеціального дозволу;
- **Промислова (комерційна) заготівля** належить до спеціального використання лісових ресурсів, здійснюється за плату на підставі спеціального дозволу – **лісового квитка**, порядок видачі якого визначений постановою Кабінету Міністрів України від 23 травня 2007 р. № 761 «Про врегулювання питань щодо спеціального використання

лісових ресурсів», із зазначенням обсягів, строків і місць заготівлі та сплатою рентної плати.

Пункт 19 Порядку встановлює, що обсяги щорічних заготівель встановлюються постійними лісокористувачами **на підставі матеріалів лісовпорядкування** – тобто заготівля ягід на конкретній ділянці має бути узгоджена з наявними лісотаксаційними даними про ресурсну базу цієї ділянки, а не призначатися довільно.

Суниця лісова – світлолюбна багаторічна трав'яниста рослина з коротким кореневищем і довгими повзучими пагонами-вусами, що росте розрідженими заростями у хвойних і мішаних лісах, на узліссях, галявинах, вирубках і серед чагарників. Розповсюджується переважно вегетативно – за допомогою вусиків, які вкорінюються в новому місці, хоча насіння також життєздатне й здатне формувати нові популяції.

Цвіте суниця у травні-червні, плодоносить у червні-липні. Важливою особливістю цього виду є надзвичайно короткий час, протягом якого стигла ягода тримається на рослині – за науковими даними, середня тривалість «утримання» плоду на кущику становить лише 1-2 доби – це, ймовірно, один із найкоротших показників серед усіх ягід флори України та й Європи. Це означає, що суниця не чекає заготівельника – пропущена на кілька днів ділянка з великою ймовірністю виявиться вже без стиглого врожаю, тоді як недозрілі ягоди на ній ще не готові до збору. Це прямо визначає методику – заготівля суниці вимагає частих, регулярних відвідувань однієї й тієї самої ділянки протягом усього періоду плодоношення й збору ягід у міру їхнього дозрівання, а не одноразового «повного» збору, як це можливо з іншими лісовими видами.

Ягоди збираються вручну, обриванням стиглих плодів. Оскільки рослина розповсюджується переважно вегетативно за допомогою повзучих вусиків, а кореневище розташоване неглибоко й пагони легко витягуються з ґрунту, під час збору важливо уникати смикання за стебло – це запобігає випадковому вириванню усієї рослини з коренем замість відокремлення лише ягоди.

Якщо в межах того самого заходу планується додатково заготівля листя суниці (використовується як лікарська сировина), листя обривають або зрізають ножицями без стебел, притримуючи стебло іншою рукою, – недотримання цього правила так само призводить до виривання рослини з кореневищем. Листя заготовляють у період цвітіння рослини, тобто в термін, який не збігається з періодом збору ягід.

Оскільки розповсюдження виду залежить насамперед від укорінення вусиків, а не насіння, вищипування ділянки під час масового збору здатне пошкоджувати саме ці неукорінені пагони, знижуючи здатність популяції до подальшого поширення.

Заготівля здійснюється з дотриманням загальних вимог охорони праці, встановлених внутрішніми регламентами Надлісництва. Особливої уваги потребує ризик присмоктування кліщів – переносників кліщового вірусного

енцефаліту та хвороби Лайма, оскільки основний сезон збору суниці повністю збігається з періодом активності кліщів. Заготівельникам рекомендується використовувати закритий одяг зі щільно прилеглими манжетами, проводити огляд одягу й відкритих ділянок тіла після завершення роботи в лісі та за потреби застосовувати засоби індивідуального захисту від кліщів, дозволені до використання в Україні.

Обсяги заготовленої продукції в межах промислової заготівлі фіксуються відповідно до умов виданого лісового квитка. Факти виявлення нетипово низької чи високої продуктивності конкретних ділянок, а також ознак деградації місцезростань (зокрема внаслідок надмірного витоптування) доводяться заготівельниками до відома лісничого для врахування під час наступного планування обсягів заготівлі.

Суниця лісова – мабуть, найделікатніша з усіх лісових ягід, адже там, де калина чи горобина спокійно чекають на кущі тижнями, стигла суниця тримається на рослині лічені дні. Тож якщо вчора галявина рясніла червоними ягідками, а сьогодні здається порожньою – не поспішайте засмучуватися чи шукати цьому якусь тривожну причину – найімовірніше, вона просто дозріла й опала швидше, ніж ви встигли повернутися.

Саме тому суниця винагороджує не поспіх, а терпіння й регулярність, адже краще навідуватися до улюбленої галявини частіше й брати потроху, ніж чекати «ідеального» дня для одного великого збору. І, збираючи ягоди, будьте обережні з тендітними повзучими пагонами-вусиками – саме завдяки ним наступного року ця сама галявина знову вкриється суницею.

Гарного вам літа, легких прогулянок лісовими галявинами – і нехай ароматна лісова суниця щороку зустрічає вас так само щедро!

Інженер лісового господарства

Анатолій ГИЖКО